

методот на присоединување на Македонија кон Бугарија.

И XXV Народно Собрание според опширно изнесените податоци во понудената студија на Новица Велјановски, не

успеало да се дистанцира од сонот за “Санстефанска Бугарија”.

Љубица ГОНЕВА

ГЛАВНИОТ ШТАБ НА НАРОДНООСЛОБОДИТЕЛНАТА ВОЈСКА И И ПАРТИ- ЗАНСКИТЕ ОДРЕДИ НА МАКЕДОНИЈА (1941-1945).

По повод 90 години од раѓањето на Михаило Апостолски.

Прилози од научниот собир одржан во Скопје на 19 и 20 декември
1996 година. Скопје 1997, 283

Македонската историографија оваа (1997) година, стана побогата за уште едно издание од областа на историската наука. Овој пат, тоа, на општо задоволство, го направија Македонската академија на науките и уметностите и Институтот за национална историја, со објавувањето на зборникот на трудови, под наслов “Главниот штаб на НОВ и ПОМ 1941 - 1945.” Зборникот, во кој се поместени прилози од Научниот собир, одржан во Скопје на 19 и 20 декември 1996 година, е посветен на првиот македонски генерал, академикот Михаило Апостолски, по повод 90 години од неговото раѓање.

Во зборникот, кој технички и ликовно солидно е обработен, покрај воведниот збор на Редакцијата и поздравната реч на претседателот на Македонската академија на науките и уметностите, академикот Ксенте Богоев, преставен е воведниот реферат на д-р Вера Весковиќ-Вангели, посветен на ликот и делото на Михаило Апостолски. На повеќе страни, авторот на текстот ги изнесува мноштвото биографски податоци за генералот Апостолски и посебно за неговиот значаен придонес во периодот на Втората светска војна, како командант на Главниот штаб на НОВ и ПО на Македонија, но и не помалку, за повоениот развој и неговото експонирање во областа на науката. Притоа, не заборавајќи да го истакне податокот дека ген. Апостолски во 1967 година, “*ѿрв ја најшиша инѿегралнаѿша*

истѿорија на “Ослободителната војна на македонскиот народ 1941-1945” и во неа ја воспѿсѿави ѿериодизацијаѿша на НОВ.”

Свои научни видувања на настаните од воениот период, кои ја третираат и воената природа на Главниот штаб на НОВ и ПО на Македонија, а се разбира се во контекстот на личноста и придонесот на ген. Апостолски, нѿ нудат акад. Манол Пандевски, д-р Ванчо Стојчев, ген. Петар Папелуговски, ген. Тодор Атанасовски, ген. Ристо Дамјановски, д-р Миле Михаилов како и д-р Владимир Ивановски. Во нивните прилози се третира окупацијата и окупационите зони во Македонија, во Втората светска војна; оружената борба во Вардарскиот дел на Македонија, во првите години на востанието; стратемскиот концепт на Главниот штаб во 1943 година и водењето на востанието; реорганизацијата на единиците и нивната концентрација во зимските операции; принципите на стратегијата на оружената борба во завршните операции за ослободување на Македонија, концепциите на Главниот штаб во формирањето на воено-тероторијалните органи како и настаните од 7 јануари 1945 година во артилериските бригади во Скопје.

Втората група на прилози, повторно, тесно поврзани со Главниот штаб и преку него видена и инкорпорирана личноста на ген. Апостолски, ги обработува настаните тесно поврзани со генералната определба за соработка со соседните земји, како

стратегија на военото раководство, а во врска со соработката на народноослободителните војски и партизанските одреди на Македонија со соседните ослободителни движења; за единиците на НОВ од Егејска Македонија, кои беа под команда на Главниот штаб; за третманот и оценката на военото раководство на Македонија низ бугарската документација; оценките за воената организиција на НОВ и ПОМ во германската докуменетација; за активноста на Главниот штаб во разбивањето на колаборационистичките групи во Македонија; за односот на сојузничките држави кон македонската народноослободителна војска како и за британските воени мисии во Македонија и нивните оценки за военополитичката состојба во 1943-1945 година, низ нивните извештаи. Овие погоре посочени наслови, ги обработуваат авторите проф. д-р Даринка Петреска, д-р Ристо Киријазовски, д-р Галена Куцуловска, д-р Марјан Димитријевски, д-р Томе Батковски, Тодор Симовски и д-р Тодор Чепреганов, во чии трудови пак, покрај документациската од домашна, доминира и документација од странска провениенција.

Третата група на реферати пак, ги третира проблемите тесно се поврзани со местото и улогата на Главниот штаб на НОВ и ПО на Македонија, од моментот на неговото дејствување, од аспект на државно-правното конституирање на македонската држава. Овие проблеми, во зборникот ги разработуваат повеќемина научни работници. Така, акад. Евгени Димитров, во врска со оваа проблематика, говори за придонесот на Главниот штаб на НОВ и ПО на Македонија, во создавањето и организирањето на македонската држава;

д-р Новица Велјановски за АВНОЈ и Македонија; д-р Билјана Поповска-Неткова за Главниот штаб и создавањето на народната власт; акад. Александар Христов за местото и значењето на АСНОМ во националната и државноправната историја на македонскиот народ, а Боро Митровски за Главниот штаб на НОВ и ПО на Македонија, по конституирањето на македонската држава. И, најодзади, прилогот на м-р Ѓорѓи Чакарјаневски, кој говори за Односот на Главниот штаб на НОВ и ПО на Македонија со Врховниот штаб на НОВ и ПО на Југославија.

На крајот, да го кажеме и податокот, дека во Зборникот, на 283 страни, поместени се 23 прилози, во кои е дадено и кратко резиме на англиски јазик. Но, и како заклучок, и во целина земено, да ја искажеме и нашата размисла дека најновото издание на Македонската академија на науките и уметностите, во соработка со Институтот за национална историја, на македонската јавност ѝ понуди еден извонредно богат од историографски аспект Зборник на трудови, од областа на историската наука. Тоа е Зборник, чиишто прилози се тесно поврзани со местото и улогата на Главниот штаб на НОВ и ПО на Македонија во воениот период и преку него е видена личноста на ген. Апостолски и неговата, како што ќе забележи д-р Вера Весковиќ-Вангели - *“динамична живошна историја во која паралелно се движат: воениот стипрајтеј на ослободителната војна и директниот учесник во ослободувањето и воспоставувањето на државноста на Р. Македонија.”* Токму и затоа, книгата заслужува внимание да се види и прочита.

Ѓорѓи ЧАКАРЈАНЕВСКИ